

Felvidéki Híradó.

POLITIKAI HETILAP.

Előfizetési árak:

Egész évre	8 kor.
Fél évre	4 „
Negyed évre	2 „

A lap szellemi részét illető közlemények a szerkesztőségre, hirdetések és előfizetések a kiadóhivatalra címezve Turócz-Szt.-Mártonba küldendők

Kiadóhivatal: A turócz-szt.-mártoni „Magyar Nyomda”.

Hirdetések legjutányosabban, árszabály szerint Lapunk számára hirdetéseket — eredeti árakban — minden bel- és külföldi hirdetői iroda elfogad.

Megjelen minden vasárnap.

A cseh-tót nemzetegység.*)

Írta: dr. Czambel Samu.

VII.

A cseh-tót irodalmi viszony jelene im ez:

A csehek mint okos emberek megalkudtak a körülményekkel. Belátták, hogy a jelen politikai viszonyok között nem tarthatják fenn teljes épségében az irodalmi egységet s azért egy átmeneti korszakot inauguráltak.

Holeécek említett fűzetében szomorúan feltárta a valót a cseheknek (15. old.) „Ha nekünk annyi hatalmunk lett volna, hogy a tótoknak, mielőtt tőlünk elszakadtak, cseh iskolákat adhattunk volna, a melyekben az irodalmi cseh nyelvet már kis koruktól kezdve elsajátíthatnák volna, — a tótok bizonyára nem szakadtak volna el tőlünk oly messzire s talán kedvük se kerekedne a tőlünk való elszakadásra. De a mi befolyásunk a tótokra csakis erkölcsi jellegű volt.”

S azután a 22. lapon: „A tótokról tudjuk, hogy poétikus lelkek. Ők poéták a családi tűzhelyen, a társadalomban, a politikában. A poézis magasztos adománya akadályozza őket, hogy a gyakorlati élethez érvényesüljenek. . . De másrészt ez lelkesíti őket újra és újra. Ez adomány nélkül a tótok, tekintve passzív természetüket, még kevésbé állapodnak ellen a magyar erőszaknak mint eddig. A tótok csak poétikus természetüknek köszönhetik, hogy a magyar áram vizei fölött tartják magukat. . . Nekünk magunknak is elsősorú érdekünk, hogy megálljanak s le ne győzzetessenek, a míg a viszonyok javunkra és az ő javukra meg nem változnak. . . S ha elismerjük, hogy a dal védelmezi a tótok nemzetiségét, nem vehetjük tőlük rossz néven, ha nemcsak az erdőkben és a mezőkön, hanem hírlapjaikban is ama „szójárásuk” hangján dalolnak, a mely őket beszélni tanította” . . .

Holeécek ezek után kijelentette, hogy az, ha a „tót szó az irodalom némely ágaiban műveltek, nem lehet a cseh nyelvnek kárára” s ez okból arra hívta fel a cseket, hogy támogassák a tótokat „a hol az a cseh érdekekkel összefér.” nevezetesen tartssák fenn a tótokkal az irodalmi kölcsönösséget s „bizonyos mértékig megtérve a tót szót, hassanak oda, hogy a cseh nyelv és cseh-irodalom szükségessé és elkerülhetetlenné váljék a tótokra nézve.”

S 1880. óta tényleg az a nézet hódított tért a cseheknel, hogy a tót irodalom a cseh irodalom kiegészítő része, hogy a tótul megjelent könyvek és hírlapok olyan helyet foglalnak el a cseh irodalomban, mint a különféle sváb, bajor stb. helyi irodalmak a felémelt irodalomban.

A cseh-tót irodalmi kölcsönösség (= Československá vzájemnost), a melyet mai formájában a Holeécek- és a Pokorny-féle brosürök hoztak létre, a következő alapokon nyugszik: A csehek a tót könyvet és hírlapot a magukénak tekintik s azt olyan elbánásban részesítik, mint ha az cseh volna. A tótok hasonlóképp magukénak tekintik a cseh könyvet és hírlapot s e szerint bíznak el vele.

A tót nyelv csak a népek szánt közhasznú olvasmányokban és a költészetben jo-

*) Lásd a Felv. Híradó 27, 28, 30, 31, 34, és 35. számait

gosult; ellenben a tudományos tárgyú, vagy színezetű könyv cseh nyelven irandó. Az elfogadott kölcsönösségi elv alapján tehát a tót nyelvű könyv csak addig jogosult, a míg a tótok *házi szükségletét* elégíti ki. A csehek ez elvet szigorúan betartják s arra törekednek, hogy még az olyan tudományos színezetű könyvek is cseh nyelven adassanak ki, a melyek magának a tót nyelvnek az anyagára vagy feloldozására, vagy a tót külön irodalom történetére vonatkoznak.

A „kölcsönösségi éra” első ilyen terméke a Vlček-féle „Literatura na Slovensku” volt (1881), a melyben a tótok irodalma cseh nyelven tárgyalatott. A cseh akadémia is szívesen támogatja ez elv érvényesülését. Csak nem rég adta ki cseh magyarázatokkal Záthurecký nagy könyvét a tót közmondásokról s ma-holnap kiadja, ugyancsak cseh magyarázatokkal, a tót könyvszetet kézi könyvet a tót folyóiratok és hírlapok repertóriumával kibővítve.

Az elfogadott elv szerint a cseh és az irodalmi tót nyelv egyenjogu a cseh-tót társadalomban. Ha a cseh ember összefon a tóttal, *kiki a saját nyelvén beszél.*

A két nyelv egyenjogu a hírlapirodalomban is. Cseh írók cseh nyelven írnak a tót hírlapokba és folyóiratokba s viszont a tót írók közleményeit tóttal nyomtatják le a cseh hírlapok és fólvoiratok.

A cseh szerkesztők és írók tóttal nyomtatják ki a tóttól vett idézeteket s a tót szerkesztők és írók viszont csehül a csehből vett idézeteket.

Ez a dualisztikus elv körülbelül érvényesül is az utolsó két évtized óta.

A cseh-tót irodalmi kölcsönösségből folyó ezen kételyelvűség minden esetre egy kicsit furesa; lehetőségét az magyarázza meg, hogy az irodalmi tót nyelv, mint fentebb láttuk, nagyon el van cseshevde s így a kételyelvűség azt a benyomást kelti a megfigyelőben, mintha itt valóban egy és ugyanazon nyelv két szójárásáról volna szó.

A csehek egyelőre meg lehetnek elégedve a dolgok ilyen rendjével is, mert a tótok cseshevése így is kellőképen haladhat. Hiszen az, tekintve a végeredményt, úgy is mindegy, vajjon a tót nép a cseh szavakat és a cseh kifejezéseket közvetlenül a cseh könyvekből és hírlapokból meríti-e, vagy pedig közvetve az elcsehesedett irodalmi tót nyelvből veszi át és sajátítja el.

Hogy a kölcsönösség fent vázolt alakja meddig fog fennmaradni, azt, magától értetődik, nem lehet meghatározni. Azonban egyes tünetekből már most azt lehet következtetni, hogy az e fajta kölcsönösség nem lesz tartós életű. A csehek külömben már eredetileg átmenetinek tervezték. A tót nyelvet annak a reményében egyenjogositották, hogy a politikai viszonyok megváltoznak, s aztán behozhatják helyébe a csehét. Talán azt remélték, hogy megismétlődnek az ötvenes évi viszonyok s hogy ők, mint akkor, képesek lesznek a kormányhatalomnál kieszközölni, hogy a tót nyelv helyébe a cseh nyelv hozassék be. Sok jel azonban arra mutat, hogy már is belefáradtak a várakozásba. . . Erről látszik tanuskodni Meakulpinsky-nak a mult évben megjelent brosürje is. (Göding 1901.) Czime: Co hatý

Slováky. Magyarul: Mi gátolja a tótokat a haladásban?

A cseh-tót nemzetegység érdekét a tótoknál a legujabb időben különösen azok a fiatal emberek mozdítják elő, a kik cseh iskolákban nevelkedtek. Saját lapjuk van Szakolcán, a „Hlas”, a mely e cseh-tót irodalmi kölcsönösség fentebb vázolt elvein alapul ugyan, a mely azonban minden tekintetben a cseh nyelv és irodalom malmára hajtja a vizet a magyarországi tótoknál. A „Hlas” igen ügyesen dolgozik s úgy szólva az összes tót nemzetiségű fiatal-ságot maga köré gyűjtötte. Nem vonhatom kétségbe szerkesztője, Blaho dr. őszinteségét, ok legalább nincs erre. Megengedem, hogy ő *őszintén* a cseh-tót irodalmi egység fentebb megrajzolt alapján áll s *nemcsak pártpolitikai szempontból*, de tény a mi tény, hogy a Meakulpinsky-féle brosür csak az ő táborának a légkörében szereshette az inspirációt.

A Meakulpinsky-féle brosür nagy port vert fel tavaly a cseh és tót körökben s a magyar sajtó is között belőle szemelvényeket. Ellet-halálharcra kelt a turócz-szent-mártoni nemzetiségi politikusok ellen. Itt azt emelem ki belőle, a mi a Csehországban és Morvaországban nevelkedő tót ifjúságnak a cseh-tót irodalmi illetve nemzeti egységről táplált érzelmeit tükrözi vissza.

Meakulpinsky fűzetének 101/103. oldalán ezt írja:

„A származás és vér azonossága és időktől kezdve egy egyetlen etnografiai egységbe kötötte össze a csekeket és tótokat. Tekintve azt, hogy a csehek évszázadok óta bevándoroltak a tótságra (p. o. már csak a tatárjárás után is a kivszett tótok helyére nagyon sok cseh jött be), az a kérdés is helyén van, vajjon a tótok többsége eredetire nézve nem vérbeli csehek (morvák vagy sziléziaiszlávok)-e? Az bizonyos, hogy az, a mit „tót kulturának” nevezünk, $\frac{1}{10}$ részben közvetlenül vagy közvetve cseh eredetű. Az is bizonyos, hogy a tótok a csehekkel való irodalmi egység nélkül soha nemzetiségileg a műveltség egyidejű nivójára nem emelkedhetnek s annak következtében az államban vagy a történelemben soha kellő súlyt és érvényesülést nem szereshetnek, sőt még a társadalomban se. S ha szerencsésük lesz is, ha t. i. nem veszítik el nemzetiségüket, — a mit maguk segítenek elő, az egész vonalon izolálván magukat, — a külön tót nyelv a tudomány, művészet stb. mezején akkor se állit magának örökkévaló emléket, hanem legfeljebb — szegénységi bizonyítványt — állit ki magának!”

A fűzet 121. lapján:

„A tót irodalom, sajnos, nem kimeríthetetlen, (nemí hlubinou). Az olvasó nem sokat válogathat. A kik csak a tót könyvpirczra vannak utalva, azok szellemileg nyomorognak, éhen halnak. Kevés a középosztály és a közép részére kiadott jó tót könyv, s a mi kevés van is, az a könyvesboltból elfogyott. A könyvesboltokban oly kevés az üzletember, az iparos, a kézműves, a paraszt és munkás kezébe való tót könyv, hogy az alig elég 1—2 évre a szorgalmasabb olvasónak. S azután mit olvasson? A népet könyvtárakkal kell művelni. A könyvtárakban kell, hogy elegendő ezer és ezer kötetig menő jó és érdekes ol-

Ferencz József keserűvíz az egyedül elismert kolozses izüi természetes hashajtószér.

vasmány legyen. De hol szedjük össze a közép-műveltségű olvasó részére legalább 100 jó, érdekes tótkönyvet? *Cseh könyvek nélkül egy falusi könyvtárt se lehet egybeállítani.*

Igy figyelmezteti Meakulpský a tótkokat arra, hogy a két milliányi tótságnak nincs joga a külön tótk irodalomra. Kifejezetten is kimondja: „2 milliányi tót s 5¹/₂ milliányi cseh együtt egy 7¹/₂ milliányi tótrész képez. Ez se sok egy önálló irodalom fenntartására, de mindenesetre több, mint a két milliányi csöppesség.“ (135 ol.) Meakulpský szerint tehát az *átgólja a tótkokat a haladásban, hogy elszakadnak a cseh nyelvtől és irodalomtól s a fiatal tótkok akként akarnának a tótkokon segíteni, hogy visszaállítsák az irodalmi cseh nyelvet és a cseh irodalmat.*

A mint ebből látjuk, a csehek és a cseh-barát tótkok hiába adták ki a jelszót a cseh-tótk irodalmi kölesönösségről, mert nem szűntek meg a tótkok közt a cseh nyelv érdekében propagandát csinálni.

Ebből következtetem én, hogy a cseh-tótk irodalmi kölesönösség jelen alakjában nem életerős.

F. M. K. E.

A F. M. K. E. selmezbányai közgyűléséről nemcsak a fővárosi sajtó, de a vidéki lapok is mind nagy elismeréssel emlékeznek meg és konstátálják, hogy az egyesület új térére lépve, fokozottabb mértékben lesz hivatal feladatának megfelelő. Am a nemzetiségi sajtó is tudatára ébredt e változás fontosságának és a mint lapunk más helyén olvasható, ugyancsak neki mennek az egyesületnek és alos kritiká alá veszik különösen Thuróczy Vilmosnak, az egyesület elnökének megnyitói beszédét. Ez ösztönöz bennünket arra, hogy ezt a beszédet, mely úgy tartalmánál, mint formájánál fogva is méltó feltűnést keltett, egész terjedelmében közöljük és ezzel módot nyújtunk olvasóinknak azzal megismerkedni.

Tisztelet Közgyűlés!

Drága magyar hegyeink közt üdvözölöm a felvidéki hazafiás magyarjait, a kik a kinstermő szőlők közé elhozták a hazaszeretet legbecesebb ékességét, a magyar szív nemese érzelmét, az ősi hagyományok iránt való kegyeletet, a vérel szerzett magyar földhöz való ragaszkodást, a nemzeti érzések lángoló tüzeit, hogy ezzel a lelkesen lobogó szöveteknek beragyogják az aranyosított bányát és az árnyékos bécek homályát! Ugy érzem, mintha a nemese érekből, melyek az ormk mélyében rejtőznek, munkás magyarjaink lelkesedése az összetartozás, a nemzeti egyetértés újabb szent kapcsát kovácsolná nekünk, hogy még jobban — erősebben és szilárdabban egybeforadjunk ama nagy kölesességek teljesítésére, melyek egyesületünk küzdelmes hivatásához vannak fűzve.

Nem tagadtam, némi borongás vesz erőt lelkeim, mikor a hazai föld e magaslatáról a nemzeti közelet látóhatáran körültekintek. Bizonyára valamennyien azt vágyunk hatva a legszentebb nemzeti ideálk szeretetétől, a kik évtizedek sora óta a magyar nemzet boldogságáért, erkölcsi, anyagi és szellemi haladásáért küzdtek és azt óhajtanók, hogy ennek a vágyakozásnak az ereje áthassa a legalrejtettebb zugokat is, a kunyhók, a paloták lakóit egyaránt. Nekünk lehetetlen meg nem látnunk éppen a küzdelmél fogva, hogy áldásos munkánkat mennyi rosszakarattal, gyanúsítással illetik, hogy lobogónkra, melyre nemzeti imádságunk van fűllimhezve, mennyi irigységgel tekintenek sokan azok közül, kik éppen ennek a munkának a hasznát, ennek a nemzeti lobogónak az oltalmát évszázadokon át élvezték és élvezik ma is ivadékról ivadékra.

Tulságosan megbecsülném a kárhuzatos tőrekvést, hogyha vitaközösbe vagy czafolásba bocsátóznám én a háladatlanúság megtestesülőivel, a kik jóságba vonni igyekeznek a magyar nemzet himnus jóságát és vitájkát, hogy ezen a földön a hazaárulás nem bűn többé. A kik ilyen tanítások propagálásába szegődnek, önmaguk hagyják el az erkölcsi alapot és nem érdemlik meg, hogy jó néplünk eme ámitóit a szeretet szavainál illessük. Történelmi jogaink ereje elfújja őket, mint a szél a tartalom és súly nélkül való pelyhet s nemzeti érzésének árja, mint a dagadó folyó elsőpri mesterkelt fondorkodásai apró és tisztátalan kavicsait. A szívünk melyére vésték és velünk született törvényeknél fogva tudjuk, hogy himnusunk akkordjai a hazaszeretnek zsolozsmái, melyeket ezer éven át az örök Isten áldása kísért;

mi tudjuk, hogy a hazaárulás az egyetlen, a legrettegettebb bűn, melyre igralom nincs sem a földön, sem az égbén.

De ez tünepélyes alkalomkor, mikor a hazafiak szíve a nemzet jövendő munkálásában összedobban, éppen a munka érdekében számon kell vennünk mindent, ami feladatunkat közelről-távolról, kedvezően vagy kedvezőtlenül érinti és emnélfogva nem lehet közömbösen elsiklanunk kivált a nemzeti egység kérdése fölött, mely csak a mi tulságos magyar türelmességünk és humánus nagylelkűségünk révén lehetett kérdésé. Számon kell vennünk, hogy eddig szakatlan nyíltsággal lép elő a belső ellenségek támadása s itt is — ott is felhangzik botor vakmerőséggel a magyar nemzeti jogok tagadása és a magyar nemzeti kultúra kicsinylése.

Ki meri tagadni, hogy a magyar nemzet volt az egyetlen, mely ezen a földön államtot szervezni, fenntartani és fejleszteni tudott? Ki merné tagadni, hogy Magyarország volt az, mely ezen a földön vitézségével nemzetet alkotott, mely ezer év óta nem sajnálta véret az emberiség közös legnagyobb érdeke védelmében? A civilizáció szolgálatában épp úgy, mint a jogok védelmében mindig legelől járt és mit hősiességével, szívének és elméjének erejével kivivott, mindannak az áldását pazar kézzel osztotta fel mindazok között, a kik nemzeti életének részesei kívántak lenni. Nem kell visszamenetünk a véres csatákig, melyekben egyforma hit-séggel védelmezték meg ösünk a trón biztonságát és a hazai föld minden lakójának tűzhelyét. Még, ha a legújabb korra tekintünk, mikor igazságos, böles, nemeslelkű és nagy királyunk alkotmányos uralkodása alatt a fegyverek zaját a béke komoly és alkotó munkájának táradózása váltotta fel. Mikor a magyar közművelődés gondjaiba vette a gyermekvédelem és a nemzeti nevelés áldásos munkáját. Magunkra, a magyarokra gondoltunk-e legeslegesítőz? A magyar nép keserves adófűllereiből kibédővókat és iskolákat emeltünk, sokkal többet az idegen akjuak, mint a tiszta fajmagyar lakosság számára, megmutatva, hogy a más nyelvi testvéreink haladása, fejlődése, kivüvelése kiváló gondoskodásunknak képezte tárgyát mindenkor. A mi jogot, hasznót, szabadságot kivivtunk, abból nem zártunk ki senkit, hanem testvéreink, szinte — úgy látszik — magunk rovására megosztottuk azokkal, a kik most, mikor felneveltünk a tőlük nyert jótéményeket hálátlanul ellentünk próbálják fordítani. Ha mereven és szigorúan mérlegre vetnők az eredményeket, majdnem azt mondhatjuk, hogy a saját magunk fáját, a magyarságot rövidítették meg, midőn annak a vagyonából az idegen nyelveteknek érdekeit istápoltuk. Erre a nagylelkűségre nincs más példa a nemzetek életében.

Kétség sem férhet hozzá: a hazafiás nemzeti kormányainkat és magyar társadalmat egyaránt az a nemese cél vezérelte mindig, hogy a magyar érenyek nagylelkű gyakorlásával — a magyar áldozatkészség hálára kölesző bökésűségével a nemzet minden fiának szívének mélyében erősebben a haza iránt való szeretetre és a közös nagy nemzeti ideálk iránt való lelkesedésre buzdítsuk. De az elkedvetlenítő és lehangoló jelenségek láttára önkénytelenül felvetődik a kérdés: vajjon szabad-e nagylelkűségünkben tovább mennünk? hogy vajjon számot tudunk-e majd adni az utódoknak arról, hogy az átvett örökséggel úgy gazdálkodtunk-e, a mint kellett?

Itt ebben a hazában nem lehet más nemzet csak a magyar. Ezen a földön nem lehet más hazaszeretet, más kölesesség, más müveltség, más gondolat vagy érzés, csak a magyar. Mindenki, aki a magyar nemzeti kultúra kölesékébe valónak érzi és vallja magát a vallás és a faj, a nyelv, a vagyon és a rang választó falai daczára is nemzeti életünk hű részese, ezereves szép hazánk hűsége fia. Mi, akik a német lantos magyar érzéseit emlékművel örökítjük meg, Csátánod, nem engedhetjük meg, hogy furlangos ámitók szíjél tépjék a nemzeti összetartozás, a nemzeti érzés szálait, melyek bennünket a mult emlékeinel és jövendő köles reményeinknél fogva összetűznek: kell, hogy az államnak legyen elég hálalma, melylyel a veszedelmes áramlatoknak utját állja és azokat, kik törvényeinek ellenszegülnek, megfékezze. A társadalomnak pedig kell életerős közleszelleme lenni, mely ellenállhatatlan varázslával hasza át a sziveket és az elméket és mindnyájukat arra az utra kalauzoljon, melyen a haza és a nemzet egységes boldogulások munkálhatjuk.

Ez az ut t. Közgyűlés a F. M. K. E. két évtizedes pályafutásának utja. Testületi szelleme a magyarság egzségés és életerős közleszelleme, mely tétovázás és ingadozás nélkül járja be a magyar felvidéket és a nemzeti kultúra áldásaival osztja a homályt és terjeszti a világozságot. Intézményei talán nem eléggé kifejlődöttek még ahhoz, hogy hatásuk olyan legyen, amilyet szeretnénk, tőrekvésének igazságosságában és nemes-

ségében való hit már is meghódította a hazafiak szívé és ez az eredmény jövendő munkássága sikerének legbiztosabb záloga.

Tere és célja ugyanaz most, ami megalakulásakor volt s annak is kell maradnia, de eszközöknek, határainak módjai fölül testületi életében szabadon latározhat. Vannak, akik feladataira nézve úgy vélekednek, hogy azoknak nem szabad értenitők az állami feladatok körét; de én, aki felvidéki viszonyait ismerni vélem, meg vagyok róla győződve, hogy nékünk nem szabad — nem is célszerűtlen ösztályoznunk a feladatokat, melyeknek megoldása módunkban áll. Itt a társadalom és az állam kölesönös és folytonos együttműködésükre van szükség, arra, hogy a társadalom kulturális munkájában részt vegyen az állam és az államban a társadalom; s magam részéről nem tartanám szerencsés gondolatnak, ha e kettőnek jogait, köleségeit és feladatait mereven szíjjel választanók, mert az állam s társadalom egyesített ereje mindenesetre többre, sokra képes.

Azok mellett a nagyfontosságú politikai kérdések mellett, melyek állami életünkben éppen most várnak megoldásra s amelyek elődtése elébe a nemzet aggodalmas reménykedéssel tekint, közérdeklődésünkben ott vannak a társadalmi akciók nagy kérdései, kivált a közművelődési vonatkozásiban. A gyermekvédelem, a népkönyvtárak, a mezőgazdasági képezés, a munkás és cselédségitő szövetkezesek s az ifjúsági egyesületek nagy eszméje, mind megannyi arra törekszik, hogy a társadalom nemzeti alapon, nemzeti ideálkokkal való szervezésére szolgáljon, mind megannyi a nemzeti egység biztosításának egyik eszköze, módja, intézménye kíván lenni és így egyesültünk a kistudóvódákon, iskolákon és daloskörökön kívül azokban is találhat munkásságának megfelelő befolyást, alkalmat és módot, hogy az államhatalommal karöltve, a nemzeti lélekekben, a magyar érzésnek és a magyar nyelvnek terjesztésében eltűljön.

A nemzeti élet egét mindig a nemzet fiainak lelki világa deríteli föl vagy borítja felhőkbe.

Ha örökölünk, tudásunk érzésünk és gondolkodásunk erős, tiszta, becsületes és bizto, akkor ugyanolyan lesz nemzeti közületünk is. Az események rohamai, az idő árja, az emberiségnek folytonosan folyó átalakulása új meg új feladatokat, küzdelmet, munkát sodor utunkba s a fellogás a szerint koronkint meg is változhatik, de a cél, hogy magyar és boldog legyen, nem változhatik meg soha és így nem változhatik meg az ideál sem, amely felé a mi egyesületünk kezdettől fogva törekszik.

Ez ideálunk jelképe a mi zászlónk, méltó minden hazafi áldozatára és lelkesedésére. Alatta két évtizeden át állottam és küzdöttem magam is, néha csüggedten, néha fölbuzdulva, több jóakarattal, mint sikerrel, de mindig az igaz magyar ember őszintén lelkesedésével. Amde az idő eljön s fejemen az esztendők derével emlékezett arra, hogy a zászlóról sülya talán nálammál ifjabb, erősebb és tűzesebb kezekbe való. Minden körülmeny köztit azonban bizó lélekkel látom a Fmke idősöbéséget, hogy a magyarságot ilyen hatalmas táborba tudta tömöríteni. Jöjjen a munka, jöjjen a küzdelme, Önök bizonyára megállanak a Fmke zászlója alatt — rendületlenül.

Dolgozni és küzdeni fogunk hiven, becsületesen és ernyedetlenül, s munkánkra a magyarok Istenének áldása száll.

Emelt fölvel s hazaszeretettől dobogó szívvel induljunk a multnak jelszavával a jövendő küzdelmei elébe: *Vállat a vállhoz.*

A „Národnie Noviny“ legújabb elmélete.

Thuróczy Vilmos, a F. M. K. E. elnöke, eme tisztezh képest hazafiás beszédet mondott*) a selmezi gyűlésen, a melyben úgy nyilatkozott, hogy ebben a hazában csak magyar nemzet lehet, s hogy ezen nemzetnek a gondolkozása, az érzése is csak magyar lehet. Ezzel, úgy hiszünk, sem újat, sem szaklatlan, sem sérelmet nem mondott ennek a magyar kultúregyesületnek magyar szülötésű és magyar érzelmű elnöke, sőt mi több, csak annak a sokszor idézett u. n. nemzeti-ségi törvénynek egyik bevezető paragrafusát variálta, amely szerint mindnyájan, a kik ezt a földet lakjuk, az egységes magyar nemzetnek a tagjai, hozzátartozói vagyunk, amiből minden józan gondolkodású ember ismét azt következtet, hogy ezen egységes nemzetestre nézve nemcsak kívánatos, hanem — a haza boldogsága érdekében — szükséges is, hogy tagjait az állam a közös földterülettel, neszak a törvény parancsával, neszak történelmi tradíciókkal, hanem sokkal be-

*) Lásd lapunk mai számában a F. M. K. E. cikket.

sőbb kötelekék is egybefűztek. Mivel azonban a „Nár. Nov.“ embereire mindent rá lehet fogni, csak azt az egyet nem, hogy a magyar alkotmány, a magyar közjog intézkedéseivel szemben józanul tudjanak ítélni, igen természetes, hogy a Thuróczy Vilmos kijelentését nem képesek megérteni, sőt alkalmassáznak nem találják. Szerintük egész természetes, hogy a két tót kulturegyesület (a Tót Muzeyni Társaság és a Zsivena-nőegylet) közgyűléséből üdvözli táviratot menesszenek egy, a magyar állampénztárból nyugdíjat élvező tisztviselő aláírásával egy oly férfihoz, a ki elegendő püspöki székeiben csak magyargyűlölettel állt tűnt ki, a ki tehát ellensége annak a nemzetnek, amelyhez az őt üdvözli tótok is tartoznak, — de nem helyes, amikor egy magyar kulturegyesület közgyűlésén, a magyar nemzet gondolat- és érzelmi egységességének szükességéről szólnak. De nem ez a „Nár. Nov.“ új teóriája, mert ez olyan régi, mint maga a lap. Ez a lap minden alkalommal a tótok istenata, természetes jogaira hivatkozik, s arra, hogy ő ezen jogokért folytat harcot a hatalmaskodó magyarság ellen, — zsidóüldözése is csupán csak istenfélelmében, jámborságában leli magyarázatát, — de ime, most egyszerre nagyot gondoltak ezek a Titánok és nyíltan kimondják, az újságukban is kiírják, hogy még maga az isten sem tulajdonított magának akkora abszolútisztikus hatalmat (mint a mekkorát Thuróczy a magyaroknak kíván), mert az isten meghagyta az embernek az ézt, a szívet és az akaratot. Istennel is lehet ellenkezni, bár az már aztán más kérdés, hogy hasznos-e, avagy peddig kár. Ez a „Nár. Nov.“ új elmélete. Az isten csak azért hagyta meg az embernek az ézt, a szívet, az akaratot, hogy esetleg még vele szemben is fellázadhasson, az ő örök törvényeit is lábbal tiporhassa. . . . A magyar sovinita pedig az isten fölül helyezkedik, mert nem engedi meg a tótnak, hogy tótl érezzen, tótl gondolkodjék, tótl akaratl cselekedjék. Ez az elmélet pedig hamis, mint a hogy a tót tulzók egész politikai kártyavarára ily ingoványos alapon épült, és annak a zalamegyei egyszerű magyar parasztnak a feleletében több az egészséges logika, mint a „Nár. Nov.“ összes eddigi évfolyamaiban. Elmondjuk azt a feleletet. A Deák Ferenc néhány párt-helyen valami politikai akcióra készült s a vezér véleményét kérte. Deák ezzel az adomával felelt nekik: Jött egyszer egy tiri ember egy zalamegyei faluba, s mivel éppen aratás, esélés ideje volt, amikor faluhelyen tilos szokott lenni a dohányzás, azt kérdezte az egyik paraszttól, hogy szabad-e itt dohányozni? „Szabadon szabad” — felelt az atyafi — „de tisztességes ember nem teszi.” Hát az isten azért adott az embernek szívet, ést és akaratot, hogy e hármás vitorla alatt evezzen élete útján rendeltetése célja felé, miután pedig a nemzetek is ilyen érző, gondolkodó és cselekvő lényekből alakulnak, igen természetes, hogy ezeknek is a szív, az ést, az akarat a vezetőik, milliónyi együtt érző szív, milliónyi egyetértő ést, milliónyi egyazon célra törv akarat. Ezt akarta jelezni Thuróczy Vilmos az ő beszédében, mert neki nem a turóc-szent-mihályi tót druzsája, a Mišo Turčan kis házatája lebegett a lelki szemében, hanem az a nagy magyar nemzet, amelynek az a Mišo Turčan is egyik tagja. Ez a Mišo Turčan érezhet, gondolkodhatik, akarhat, beszélhet, imádkozhatik, tehet-velőtül az ő kis falujában, az ő szűkebb hazájában, az ő külön tót világában, de mint ennek a magyar hazának polgára, ennek a magyar nemzetnek tagja más érzése, más gondolata, más akarat nem lehet, mint az, amely ennek a hazának, ennek a nemzetnek a javát célozza. S az a szív, amely úgy érez, akkor is magyar, ha tótl beszélő, tótl gondolkodó embernek a korbélen dobog. Ez nem új elmélet. Mindig voltak s most is vannak tótjaink, akik tót nyelvtűkhöz és nemzetiségűkhöz való ragaszkodásuk mellett magyar hazafiaknak vallották és vallják magukat, s ha idegenbe kerülnek, nem a Slovák-kal tetteznek, hanem Uhor-nak mondják magukat, amikor nem a nyelvtűket, hanem a hazájukat kérik. Mert Uhorok van. Slovensko pedig sehol, semmiéle mappán nem szerepel mint ország, mint haza, mint politikai, vagy államterület, s bármily kővértüvel nyomasztás is ki a „Nár. Nov.“-ban a tótl képzelt jogait, a Slovensko szó egyelőre mégis csak etnografiai fogalmat jelent, s reméljük, hogy a magyar állam fennállásának második évezredében is mindvégig ezt fogja jelenteni.

A „Nár. Nov.“ azonban nem éri be e népbolondító, a nép erkölcsét megmértelyező ezen új elmélettel, hanem egy újabb cikkében (103 sz.) a „Pesti Hírlap“nak egy közleményét reprodukálva, gúnyosan utal a F. M. K. E. meddő erőlködéseire, csekély eszközeire. A „Pesti Hírlap“ büszke lehet erre az ő legújabb künyűkís pajtására! De hát a „P. H.“ szava épp oly kevésbé szentírás, mint az őt idéző „Nár. Nov.“ Sőt

ellenkezőleg! Komolyan egyiket sem lehet venni, a legkevésbé pedig akkor, mikor komoly dolgokról beszélnek, mint a minő a F. M. K. E. is. Nem tudjuk, hogy a „P. H.“ duszaglag tulajdonosai, a Légrády testvérek, mennyivel járultak hozzá a F. M. K. E. anyagi eszközökének gyarapításához, ami lapjuknak azt a nagyhangú kritikáját némileg indokolná, azt azonban tudjuk, hogy az a 350,000 korona, a mely a F. M. K. E. vagyonát képezi ez idő szerint, jobbra a felvidéki magyarság adományaiból, tagsági díjából gyűlt össze és hogy a F. M. K. E. évi jövedelmén jobbra tótl akju szűllők gyermekeinek nevelésére fordították. Izléstelen dolog az egyesületet kiesnyilő gúny tárgyává tenni csekély vagyona miatt, amikor ennek nem az egyesület, hanem más, rajta kívül álló tényezők az okai, egyenesen gonoszúság számba megy pedig a F. M. K. E. megkritizálása a tótl tulzók részéről, akiknek enemi alkotásai a F. M. K. E.-vel szemben ugyancsak számalmasak.

A Maticea elköszött „kinesei“-ről, azoknak értékéről már szözlöttünk lapunkban, a többire pedig kár szót vesztegetni. Két kulturegyesület közgyűlésére 60—70 ember érkezett ez évben, jobbra morva, cseh taristák, akik a külön tótl hullahamvasztó kemencét akarták látni Tur.-Szt.-Mártonban, s csaldóttan utaztak el, amikor ennek hiányáról értesültek.

Mi sohasem magasztaltuk a F. M. K. E. működését, de a jó szándékát nem vontuk kétségbe soha. A F. M. K. E. eddig inkább humánus, mintsem magyar kulturzölökát szolgált, s emberbaráti működésével, a kisdövdő intézetek fenntartásával első sorban a tótl népek tett szölgálatokat, amek a tótl népnek, amelytől a tótl tulzók egyleteik, sajtójuk stb. részére folyton csak áldozatokat kunyoráltak. Akadtak naiv emberek innen is, tulnan is, a kik a kisdövdödöktől a tótl nép magyarosodását remélték, illetőleg, a kik a tótl nép nemzetiségi jellegét féltették tőlük. Hiu remény, alaptalan félelem! A F. M. K. E.-nek, mint magyar kulturegyesületnek nem volt s nem is lehet soha a sovín értelemben vett magyarosítás a célja, hanem egyesgyedtül csak az, hogy megfelelő eszközökkel a tótl népet közelebb hozza a magyar testvérnép szívéhez, hogy így testvéri szeretetben igyekezzenek azon közös cél felé, melyet a gondviselés egysége magyar nemzetünknek rendelt.

Czélzást tesz a „Nár. Nov.“ ide vonatkozó cikkének végén a magyar megyei lapokra, azoknak szerkesztőire is, amire csak az a megjegyzésünk, hogy az utolsó, ollóval szerkesztett magyar megyei lapnak is tisztességesbe, becsültebbbe a programja, mint a minő a „Nár. Nov.“-é, amelynek tényleg szűksége van a „mucho tráv“-ra (légméreg), se többre, se kevesebbre, mint a mit érdemel.

HIREINK.

— **Személyi hr.** Justh Ferenc, a stbnyafüldői választó kerület képviselője, estűrtötökön Pozsonyba utazott az ott rendezett mezőgazdasági kiállítás megnyitására.

— **Áthelyezés.** A vallás és közokt. m. kir. miniszter Gruber Vilma turóc-szent-mártoni és Márkus Erzsébet kiskapusi állami elemi iskolái rendes tanítónőket köleszőnösen áthelyezte. Gruber Vilma 28 éven át volt a turóc-szent-mártoni elemi iskolánál alkalmazva és így legrégibb tagja volt a tantestületnek.

— **Uj tanító.** A szent-mártoni róm. kath. felekezeti iskolához Kvanduk Irén okl. óvónőt választották meg ideiglenesen tanítónőül.

— **Kossuthnap.** Mint már lapunk múlt számában jelezttük, Turóczvármegyében is kegyelettel fognak megemlékezni Kossuth Lajos születésének 100-dik évfordulójáról. Ez alkalomból Pribóczon az ág. h. evang. templomban ünnepléses isteni tisztelet lesz, a melyet Klímo Vilmos lelkes fog tartani. Itt meg fog jelenni a turóc-szent-mártoni magyarság is, mely haza jövet a Magyar Kaszinóban közös ebéden folytatja az emlékünnepet.

— **Turócziak a pozsonyi kiállításon.** Turóczvármegye gazdaságközsége már régöbben elhatározta, hogy a vármegye területén oly szép eredményvel meghonosított s most már szépen tenyésző pinzgaui szarvasmarháját a pozsonyi gazdasági kiállításban bemutatja. E célból Hudák Endre állami állatorvos beutazta az egyes községeket és kiválasztotta a bejelentett példányok javát. Minden farsábból 20—20 drb. került a kiállításra.

— **Igazgatótanács ülés.** A znióváraljai állami tanítóképző igazgató tanácsa tegnap Berecz Gyula kir. tanfelügyelő elnöklete alatt ülést tartott, a melyen a növendékek fölveletét és segélyezésének mérvét végletesen megállapították. Jelen voltak ifj. Justh György főispán, Beniczky Kálmán alispán, Klímo Vilmos ág. ev. lelkes igazgató tanácsosok.

— **Nagy Idök tanuja.** F. hó 30-án hunyt el Szklénón Palugyay Nándor negyvennyolcas honvédladnaggy 74 éves korában. Az elhunyt Turócz-Szklénón él már évek óta esendes elvonultóságban. Csak nem igen régen, 1900-ban nőtült meg, nőtül vévén Harkányi Erzsébet ottani postamestermet. F. hó 1-én temették el nagy részvét mellett. Régi bajtársai közül csak egyetlen egy volt jelen: Szentgyörgyi József turócz-szklénói kántor tanító, ki a boldogulttal egy zászló alatt harcolt. Az elhunyt tetemeit Hájba szállították és ott helyezték örök nyugalomra.

— **Gyilkosság Ruttkán.** Az ember lelkiületében oly gyakran felülkerekedő állatias vad indulat, mely már sokaknak okozta vesztét, borzalmas módon nyilvánkozott meg Lamos Gyurcsa János ruttkai lakosban, ki a gonosztettek legnagyobbikára vetemedett, meggyilkolván édes anyját. A gyilkos multjára és életközműnyéire vonatkozólag tudósítók a következőket írja: Lamos Gyurcsa János ruttkai születéstül 23 éves fiatal ember, már kiskorában szögfogatatlan rakonáltalan gyermek volt. Négy éven át volt beirva az iskolába, mit a szűllő felügyeletnek dacára nagyon rendetlenül járógott, 12 éves volt mikor az apja meghalt s így kizárólag anyai nevelésben részesült, anyja pedig — mint mondják — nem igen tudott birni a szögfogatatlan gyermekkel, ki már ekkor saját kedve szerint tett mindent, nem rettegvén a legelsőjobb büntetésétől sem. Nagyobb korában a kosd. vasutnál — azután a gözfűrésznél mint népszámos, az utóbbi időben pedig ugyancsak a kosd. vasutnál mint tolató volt alkalmazva. Részeg állapotában — mi nála nem a ritkaságok közé tartozott — kötekedő, duhaj természetű volt, miért is nem egyszer lett rendre utasítva feljebbvalótól, így annyira, hogy mármár állását is elvesztette. Lopás miatt már büntetve is volt. Ferenc nevű bátyja ezeltől évekkel megnőtülvén anyjától elköltözött, ő maga pedig Mária nevű 16 éves testvérével folytonosan az anyjánál lakott s az utóbbi időben 1 kor. 90 fill. napi keresetéből azzal jártul hozzá anyja kiadásaihoz, hogy havonta 24—28 korona értékben elemi szert vásárolt a fogyasztási szövetkeztől. Anyjával szemben — mint beszélik — nagyon goromba volt, sőt több ízben meg is verte. Körtülbeltül három hónapja ismerkedett meg Panacek Franciska várnai leányval, kinek apja az időben Ruttkán dolgozott. A leányt már el is jegyezte, az esküvő e hó 6-án tervöztek megtartani. A borzalmas gyilkosság közvetlen indító oka negyven koránál mult. Az esküvő megtarthatása végett ugyanis a fiatal embernek pénzre volt szűksége, miért is megkérte édes anyját s még egy másik embert, hogy negyven koronányi összeg felveletése céljából váltóját írják alá. Az illetők a kiültetlen váltót, mit sem sejtve aláírták, Lamos azonban a váltót nem negyven, hanem 80 koronára állította ki s a pénzt mult hó 28-án a ruttkai takarékpénztárból fel is vette. Az anyja még az nap megtudta, hogy fia nem negyven, hanem 80 koronát vett fel és miután korábban nem találkozhatótt fiával, 30-án delután öt óra felé a mezőrlő hazajövet otthon találta őt, kérdőre vonta, hogy merte ezt megtenni. Ebből veszekedés származott, az asszony mérégebe jött, kihuzott egy bab karót s azzal többször ráütött a hátára. A fiu kivette anyja kezéből a bab eltört karót s vissza akart ütni, de a karó megint csak az anyja kezébe került, ki az ütlegelést folytatni akarta. Ekkor a fiu beszaladt a konyhába, hová az anyja követte s midön már mindketten benn voltak a fiu beüzarta az ajtót s úgy kezdte ütni az anyját. A nagy lármára egy pár asszony gyűlt össze, de akartak hatolni a konyhába, de az ajtót nem tudták betörni. Ez alatt végezte el a fiu a borzalmas munkáját. Mikor aztán már látta, hogy anyja mozdulatlanul fekszik, kinyitotta az ajtót s kiszaladt a mezőre, innen pedig a csendőrséghez ment jelentkezni. A házba betödtül emberek az asszonyt verben találták, a fején nem kevesebb, mint 7 ütés látszott. A szerencsétlen asszony másnappal reggel 7 órakor halt meg, egész éjelen át iszonyuan szenvedve. A csendőrség az esetről sürgős jelentést tett, a melynek folytán a boncolást azonnal megtartották és a bíróság intézkedése folytán a gyilkost egyenesen a beszerkeztőbányai kir. törvényszék fogházába szállították. Ott várja most méltó büntetését. Elindulás előtt állítólag keservesen sir.

— **Tanulmányi kirándulás.** A znióváraljai állami tanítóképző ifjusága a jövő heteni tanulmányi kirándulást rendez Pozsonyba az ottani kiállítás és a város nevelőegységeinek megtekintésére. Pozsonyból Bécsbe is átrándulnak, a hol a muzeumokat s néhány tanintézetet főgnak megtekinteni. Ezen kirándulás költségeihez a közoktatásügyi m. kir. miniszter 400 korona segélyt engedélyezett.

— **Tarthatatlan állapot** uralkodik a turóc-szent-mártoni vasútállomáson az esti 306. számú személyvonat

